



ความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ The readiness of people in community development as a new attraction

นิตติยา ทองเสนอ^{1*}

NittiyaTongsanoer^{1*}

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

¹ Department of Service Industries, Hatyai Business School, Hatyai University.

* Corresponding author, E-mail: b.sainhome@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 337 ตัวอย่างจากประชาชนทั้ง 11 หมู่บ้านในชุมชนเกาะหมาก และการสัมภาษณ์กับประชาชนในชุมชนโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะหมากมากกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมทั้งหมด 4 ประเด็น คือ 1. ด้านข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนเกาะหมาก 2. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของคนในชุมชน 3. ด้านความต้องการมีส่วนร่วมและความพร้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประชาชนชุมชนเกาะหมากและ 4. ด้านระบบผู้นำกับประชาชนในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนเกาะหมากมีความพร้อมในการรับมือกับการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอนาคต ซึ่งสังเกตจากความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวและอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการเตรียมความพร้อมของคนในชุมชนสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การจัดเวทีรับความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมอย่างเข้าใจและลึกซึ้ง และการใช้ระบบผู้นำเข้ามาชักนำเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด

คำสำคัญ: ความพร้อม, ชุมชนเกาะหมาก, การพัฒนา

Abstract

This research aims to study the readiness of people in community development as a new attraction to the preparation of the island community to support tourism development. The study collected data from a sample survey of 337 residents of the 11 villages in the island. And interviews with the people in the community by purposive sampling of 10 people, including those living in the island for more than 20 years of 5 members and leaders of five people who study this comprehensive four issues: 1. personal information of the community. 2. Knowledge and understanding about the tourism of the people in the community. 3. The participation needs and availability of tourism of the people. 4. The leaders and people in the community. The study finds



People in the community, the island is well-equipped to cope with the development of tourism in the future. The observation of the needs of the people involved in tourism management and career-related tourism. This approach is most appropriate to prepare the community for the development of tourism is that people in the community, the island will have to be knowledgeable about the management of tourism and contribute insight and insightful and system leaders. to pander to the public to participate. To minimize the impact on the community. This approach is most appropriate to prepare the community for the development of tourism is that people in the community, the island will have to be knowledgeable about the management of tourism and contribute insight and insightful and system leaders. to pander to the public to participate. To minimize the impact on the community. This approach is most appropriate to prepare the community for the development of tourism is that people in the community, the island will have to be knowledgeable about the management of tourism and contribute insight and insightful and system leaders. to pander to the public to participate. To minimize the impact on the community.

Keyword: Readiness, Koh-mark Community, Development

บทนำ

ในปี 2561 นี้ รัฐบาลได้ประกาศให้ประเทศไทยเป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นโครงการที่เน้นย้ำความเป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทยใน 3 มิติ ทั้งทางด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งการท่องเที่ยวของไทยเป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อนำประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างสมดุลบนพื้นฐานของความเป็นไทย ที่จะนำรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ UNWTO ที่ต้องการจะมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มฐานทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยจัดให้มีการจัดการการท่องเที่ยวในภาคของชุมชนเกิดขึ้น เพื่อยกระดับของชุมชนและดึงศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นการสนับสนุนการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (ผู้จัดการออนไลน์ กองข่าวการท่องเที่ยว.2560) โดยให้ความสำคัญกับ "ประชาชนในชุมชน" คำนึงถึงศักยภาพของประชาชนในชุมชนในการสร้างศักยภาพเพื่อให้เป็นทั้งบทบาทของผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ผลพวงที่จะได้และเป็นประโยชน์กับชุมชนคือชุมชนสามารถดูแลรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้ให้เกิดความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นของตนเอง

ลุ่มน้ำทะเลสาบ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช จากหลักฐานประเภทต่างๆพบว่าทะเลสาบสงขลาเป็นดินแดนที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนานกว่าพันปี มีทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คน และงานกิจกรรมประเพณีต่างๆ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลายังสะท้อนถึงวิถีชีวิตคนริมน้ำในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ที่พลัดเปลี่ยนไปตามกาลเวลาแต่ยุคสมัย ทำให้พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบเป็นที่สนใจของผู้คนในหลากหลายเรื่องราว และนอกจากนี้ในลุ่มน้ำทะเลสาบมีความ



หลากหลายของการพัฒนาพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่ตามรอยประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเส้นทางอาหาร และรูปแบบอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ในเชิงพหุวัฒนธรรมที่หลากหลาย (หนังสือพิมพ์ออนไลน์ สมิหลาไทยส์. 2560)

ชุมชนตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ใจกลางลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีอาณาเขตการปกครอง 11 หมู่บ้าน มีประชากรผสมผสานระหว่างไทยพุทธและมุสลิมที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ ระบบนิเวศที่โดดเด่นและวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ ทั้งวิถีชีวิตทางบกและวิถีชีวิตทางน้ำ ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างกลมกลืนระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าพรุ ทะเลสาบ ลำคลอง ภูเขา และรวมไปถึงเกาะหินปูนหลากหลายเกาะที่อยู่ในอาณาบริเวณทะเลสาบสงขลาตอนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะสี่เกาะห้าที่เป็นทรัพยากรหลักที่เป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรนิเวศในชุมชนเกาะหมาก ตลอดจนความมั่นคงทางด้านอาหารในพื้นที่ ซึ่งเหมาะแก่การพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของจังหวัดพัทลุงและประเทศไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

ชุมชนตำบลเกาะหมาก ได้ดำเนินการทำการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 โดยมีแรงจูงใจการทำท่องเที่ยวมาจากบุคคลบางส่วนในชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม จากนั้นเริ่มมีการประชาสัมพันธ์แก่บุคคลภายนอก ทำให้ชุมชนตำบลเกาะหมากเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย จากการพัฒนาและระดมความคิดเห็นจากผู้ประกอบการ อาทิ การท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศชมสัตว์เศรษฐกิจอย่างนกอีแอ่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตามเสด็จรัชกาลที่ ๕ การท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่น (รสชาติอาหารทะเลที่มีเอกลักษณ์) เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลเกาะหมาก และเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ชุมชนตำบลเกาะหมาก จึงเป็นพื้นที่ที่มีผู้สนใจที่จะพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ขึ้นในอนาคต และพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดพัทลุงและจังหวัดใกล้เคียง สามารถสังเกตได้จากการเข้ามาจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมต่างๆร่วมกับชุมชนในด้านของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ และผู้ที่สนใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเป็นตัวชี้วัดของบุคคลภายนอกที่มีความสนใจในพื้นที่ชุมชนเกาะหมาก

แม้ว่าชุมชนตำบลเกาะหมากจะเริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยวไปบ้างแล้ว แต่ประชาชนบางส่วนในชุมชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีการเตรียมความพร้อมใดๆ หากเกิดการท่องเที่ยวขึ้นในอนาคต ดังนั้นการศึกษาความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่นั้น จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยหาแนวทางให้แก่คนในชุมชนรับมือกับการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวในอนาคต หากเกิดการพัฒนาแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำการศึกษาและเสนอแนะแนวทางแก่ชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของคนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว



แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดความพร้อม

1. ความหมายของความพร้อม การดำเนินกิจกรรมของการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ได้ผ่านกระบวนการคิดพร้อมเพื่อให้เกิดความพร้อม ความมั่นใจและตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนคุณสมบัติหรือสภาวะของบุคคลที่พร้อมที่จะทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างอย่างหนึ่งอย่างมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จอย่างตามวัตถุประสงค์

2. องค์ประกอบของความพร้อม (วรุตม์, 2558)

- หนึ่ง ด้านกายภาพ ได้แก่ ด้านวุฒิภาวะ ด้านร่างกายทั่วไป ด้านสภาพทั่วไป
- สอง ด้านสติปัญญาการ ได้แก่ ได้รับการอบรมและเตรียมตัว
- สาม ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมรอบตัวของพื้นที่
- สี่ ด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ ความสนใจหรือแรงจูงใจ

3. ความพร้อมกับการท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ชุมชนเองต้องคาดการณ์ได้ว่า ควรจะมีแนวทางใดที่จะต้องบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อย่างที่สุด และชุมชนนั้นจะต้องประเมินตนเองว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปราย ระดมความคิดเห็นจากทุกคนภายในชุมชน จนสามารถสรุปด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบประเมินอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ (พจนา, 2546) (วิระพล ทองมา และคณะ, 2547)

1. ความรู้และประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวที่ต้องบูรณาการความต้องการความเพลิดเพลีน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

2. ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบทบาทหลากหลายมากขึ้น คือ จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มแกนนำภายในชุมชนเท่านั้น ควรจะมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชนต้องมีการคิดไตร่ตรองวินิจฉัย และร่วมตัดสินใจจะเปิดหมู่บ้านรองรับอย่างไร ควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลังจากนักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

4. การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่ระรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

5. ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาชุมชน ตลอดจนมองแนวทางแก้ไขปัญหาคัดแบบชัดเจน และมองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่ง หรือกิจกรรมร่วมเชื่อมต่อกับทิศทางแก้ไขปัญหโดยภาพรวมของชุมชนได้ แล้วจึงได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ เป้าหมายการทำการกิจกรรมการท่องเที่ยว



แนวคิดการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การเดินทางของบุคคลหนึ่งๆ ที่เดินทางจากสถานที่พักอาศัยประจำไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวและเดินทางกลับมายังที่พักอาศัยประจำ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติของแหล่งนั้นๆ ได้ การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน (วีระพล และคณะ, 2547) (กุลจิรา, 2555)

รูปแบบของการท่องเที่ยว

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ทั้งการเดินทางสำรวจป่า การเดินป่า การชมธรรมชาติต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบของการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาตินั้นจะประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ถ่ายทอดและสืบต่อกันต่อมา ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) การท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นการท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคนั้นๆ และขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิชาการครั้งนี้ใช้ระยะเวลาการดำเนินการเป็นระยะเวลา 3 เดือน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ให้ข้อมูลในแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเป็นประชาชนทั้ง 11 ชุมชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนจำนวน 337 ตัวอย่าง จากประชาชน 11ชุมชน

ตารางที่ 1 การหากลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร	ขนาดประชากร
1	ท่าวา	280	44
2	ช่องพิน	283	44
3	แหลมกรวด	192	30
4	เกาะโคบ	175	28
5	ปากบางนาคราช	192	30
6	เกาะหมาก	193	30
7	เขาชัน	97	15
8	เกาะเสือ	195	31
9	น้ำบ่อหมาก	130	20
10	หัวหิน	207	33
11	เกาะหมากเมืองใหม่	203	32
รวม		2,147 (N)	337

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposing Sampling) จำนวน 10 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะหมากมากกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของคนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนเกาะหมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนเกาะหมากเกี่ยวกับการความเป็นไปได้ของประชาชนชุมชนเกาะหมากกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน จำนวน 337 ตัวอย่าง จากประชาชน 11 ชุมชน โดยมีเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามปลายปิดซึ่งการวิเคราะห์ในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชุมชนเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะหมาก โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชาชนชุมชนเกาะหมาก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาคือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.6 ส่วนใหญ่แล้วมีช่วงอายุระหว่าง 35-44 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.2 ช่วงอายุระหว่าง 45 –54 ปี รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 27.0 อายุระหว่าง 25 – 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.8 อายุต่ำกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.2 และ อายุสูงกว่า 54 ปี ขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 2.7

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 26.1 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.4



ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 11.0 ระดับ ปวช/ปวส หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 11.6 และ
ไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.9

ซึ่งประชากรกลุ่มนี้มากกว่าร้อยละ 56.1 เป็นคนเกาะหมากตั้งแต่กำเนิด รองลงมาคือ อาศัยอยู่ใน
ชุมชนแห่งนี้ระหว่าง 11 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.1 อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้น้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อย
ละ 10.4 และ อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้น้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

นับถือศาสนาพุทธและอิสลามในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จากสัดส่วนดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง
การอยู่ร่วมกันทั้งสองศาสนาในชุมชนแห่งนี้ ประชาชนชุมชนเกาะหมากก็จะมีอาชีพที่หลากหลายแต่อาชีพ
ที่จัดว่าเป็นอาชีพหลักของประชาชนในชุมชน คืออาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 28.8 การทำประมง
พื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 16.0 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 13.1

2.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประชาชนชุมชนเกาะหมาก

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งเลือกศึกษาจากประชากรโดยการสุ่มแบบ
เฉพาะเจาะจง (Purposing Sampling) จำนวน 10 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะหมาก
มากกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประชาชนชุมชนเกาะหมาก ส่วนใหญ่รู้จักการ
ท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 81.9 และไม่รู้จักการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 18.1

นอกจากนี้แล้วผู้ศึกษายังได้รับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชาชนชุมชนเกาะ
หมาก เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งได้ความว่า

“การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
วิถีชีวิตและรักษาคุณธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป”

“การท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการรักษาสภาพความสมดุลของพื้นที่นั้นๆ
ของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของพื้นที่ต่างๆ”

“การท่องเที่ยวจะสามารถสร้างงานให้ประชาชนในชุมชนมีงานทำ
และช่วยส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มเติมจากเดิม
อาจจะเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์สำหรับชุมชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักของคนภายในชุมชน ”

และเมื่อถามถึงประเด็นหากเกิดการพัฒนารท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งประชาชนชุมชนเกาะหมาก มี
ความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“การพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เน้น
การอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ
มีการจัดการสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่วิถีชีวิต
และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว ”

“การประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชนให้มากกว่าเดิม
และทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากขึ้น



พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านในชุมชนให้ช่วยกันรักษาอนุรักษ์
และวางแผนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ก่อนที่จะไม่เหลือไว้ให้รุ่นลูกรุ่นหลาน”

แต่ในทางกลับกัน ก็มีประชากรตัวอย่างบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
โดยให้ความคิดเห็นผ่านการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

“ไม่ค่อยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน
เนื่องจากทุกกิจกรรมของการท่องเที่ยวมักจะมาพร้อมกับการทำลายธรรมชาติและชุมชน”

“ไม่อยากให้มีการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวประเภทใด
เพราะการท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนพลุกพล่าน
มีขยะในชุมชนเพิ่ม ใบพัดของเรือที่คอยรับส่งนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเกาะต่างๆ
ก็จะทำให้กุ้งปลาสะเทือน ทำลายที่อยู่ของสัตว์น้ำ
และบางครั้งทำให้เครื่องมือประมงได้รับความเสียหาย”

ผลจากการสัมภาษณ์กับประชาชนตัวอย่างในท้องถิ่นทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะหมาก ทำให้ทราบว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความห่วงหาพันธุกรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนของตนเอง ประชาชนที่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมีมุมมองความคิดว่า
การท่องเที่ยวจะเป็นการช่วยอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี
ขึ้น และเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนที่แสดงความคิด
เห็นว่าการเข้ามาของนักท่องเที่ยวจะส่งผลทำให้ทรัพยากรในท้องถิ่นเสื่อมโทรมไป ทั้งนี้เนื่องด้วย
ประชาชนในชุมชนยังไม่เข้าถึงบริบทของการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง เลยทำให้เกิดความคิดที่ไม่สนับสนุนให้
มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในชุมชนเกาะหมาก

3. ความต้องการมีส่วนร่วมและความพร้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประชาชนชุมชน เกาะหมาก

จากการสำรวจจากแบบสอบถามปลายปิดจำนวน 337 ตัวอย่าง พบว่า ด้านความต้องการมีส่วนร่วม
ของประชาชนชุมชนเกาะหมากกับการจัดการการท่องเที่ยว ร้อยละ 84.9 ประชาชนชุมชนเกาะหมาก
ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ร้อยละ 15.1 ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยว แต่เนื่องจากต้องการให้การท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นอาชีพเสริมของตนเองและ
ครอบครัว ซึ่งอาชีพหลักของประชาชนในชุมชนเป็นอาชีพที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศที่
ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตลอดเวลา

โดยอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 50.1
บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 13.6 มีส่วนร่วมในการจัดการบริหารการท่องเที่ยวในชุมชน คิด
เป็นร้อยละ 10.4 มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ปราชญ์ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 7.1 เข้าร่วมกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยว/เข้าร่วมฐานการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 3.9 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.3

เป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนในชุมชนต้องการมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เนื่องจากจะเป็นการสร้างมูลค่า และเกิดการใช้จ่ายประโยชน์โดยตรงและมีคุณค่าทางจิตใจเกิดเป็นผลผลิตภายในชุมชน เพื่ออุปโภคและบริโภค โดยไม่ต้องใช้เงินจำนวนมากมาลงทุน ทั้งนี้ผลผลิตภายในชุมชนได้แก่ ทรัพยากรสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา และพืชพันธุ์สมุนไพรในชุมชนที่นำมาแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้านที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่เกาะหมากและนำมาบริการนักท่องเที่ยว ทรัพยากรป่าไม้ท่องเที่ยวถิ่นนำมาดัดแปลงให้เกิดเป็นที่พักที่มีเอกลักษณ์ของตนเองให้คล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติในชุมชน

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบผู้นำของประชาชนชุมชนเกาะหมาก

จากการสำรวจจากแบบสอบถามปลายปิดจำนวน 337 ตัวอย่าง พบว่า ภายในองค์กรชุมชนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งสามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ ร้อยละ 84.0 สามารถเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันชุมชนให้พัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวได้ ตลอดจนภายในชุมชนมีความปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนน้อย ร้อยละ 53.4 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้นำชุมชนมาจากการเลือกของคนภายในชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยึดถือของประชาชนในชุมชนจึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ร้อยละ 78.6 ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีส่วนในการผลักดันชุมชนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในพื้นที่

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการเตรียมความพร้อมในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

แนวทางการเตรียมความพร้อมของประชาชนชุมชนเกาะหมากในการรองรับกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ในอนาคตนั้น เปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำทางให้ชุมชนได้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. ชักชวน ประชาสัมพันธ์ จัดเวทีเพื่อค้นหาผู้ที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชน
2. ระดมความคิดเห็นของทุกคนในชุมชนและการทำประชาพิจารณ์ในด้านของ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
3. สร้างเวทีระดมความคิดเห็น ในการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว กำหนดการทำงาน การจัดสรรผลประโยชน์ กฎระเบียบข้อบังคับของผู้ให้บริการ กฎระเบียบข้อบังคับของนักท่องเที่ยวเมื่อมาเยือนชุมชน
4. ฝึกอบรมประชาชนชุมชนเกาะหมากให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสร้างเวทีเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน ในบทบาทต่างๆ เช่น การเป็นเจ้าของบ้านที่ดี การเป็นนักร้องความหมายที่ดี เป็นต้น
5. การศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเปิดโลกทัศน์ พัฒนาศักยภาพการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพื่อเป็นตัวอย่างนำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และวางมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก
6. เน้นการมีส่วนร่วม สร้างกลุ่มตามความสนใจทางการท่องเที่ยว หรือเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ที่มีในปัจจุบันจัดเข้าให้อยู่ในกลุ่มของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ



สรุปและอภิปรายผล

1. ด้านข้อมูลทั่วไป ประชาชนชุมชนเกาะหมากส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 35-44 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ประถมศึกษา นับถือศาสนาพุทธ มีหลักส่วนใหญ่ คือ การทำเกษตรกรรมและการประมงพื้นบ้าน และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ภายในชุมชนเกาะหมากมากกว่า 20 ปีหรือตั้งแต่กำเนิด

2. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนชุมชนเกาะหมาก ส่วนใหญ่รู้จักการท่องเที่ยว มีความต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน

3. ด้านความต้องการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนในชุมชนเกาะหมากต้องการมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหากเกิดขึ้นในอนาคต คือ การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ การขายอาหารพื้นบ้านที่ปลอดภัยปราศจากสารพิษในรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากใช้เงินลงทุนไม่สูงซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัยของภัทรทวารณ์ สิงห์ศิริประภา (2556) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ได้ความว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมีความต้องการอาหารที่มีประโยชน์ มีความสดใหม่ และมีรสชาติที่อร่อย มีความหลากหลายของชนิดอาหารให้เลือก มีการนำเสนอในรูปแบบของเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและกลมกลืนกับบรรยากาศของสิ่งแวดล้อมรอบๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นรายได้ของคนในชุมชนได้

4. ด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำของชุมชนมีความพร้อมจะนำชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน การเป็นที่ยอมรับและนับถือของผู้นำชุมชนต่อประชาชนในชุมชน ความพร้อมในการสนับสนุนและพัฒนาชุมชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งนภา รุ่งรัตน์ (2553) ทำการศึกษาเรื่องความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลนครหาดใหญ่ พบว่า ผู้นำหรือผู้บริหารเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล เป็นที่ยอมรับ น่าเชื่อถือ พร้อมทั้งตั้งใจให้สมาชิกในชุมชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา สามารถชี้แนะให้ประชาชนตระหนักถึงการพัฒนา และเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวที่แท้จริง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนและชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเทศบาลนครหาดใหญ่อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับข้อเสนอของ ธนุผลการจ คงอินทร์ (2544) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน บ้านนาตั้น จังหวัดกระบี่ ได้ให้ข้อเสนอว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทต่อการให้คำปรึกษาแก่คนในชุมชนด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผู้นำชุมชนจะมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากร วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายใน

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนเกาะหมากมีความพร้อมในการรับมือกับการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอนาคต ซึ่งสังเกตจากความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวและอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการเตรียมความพร้อมของคนในชุมชนสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การจัดเวทีรับความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมอย่างเข้าใจและลึกซึ้ง และ การใช้ระบบผู้นำเข้ามาชักนำเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด



ข้อเสนอแนะ

1. จัดตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนขึ้น เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ
2. ให้ความรู้กับประชาชนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ทั้งจุดเด่นและโอกาสที่ชุมชนจะได้รับเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กุลจิรา เสาวลักษณ์. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสิงห์บุรี (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พจนา สอนศรี. 2546. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาจ. 2547. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ผู้จัดการออนไลน์ กองข่าวการท่องเที่ยว. (2560). 2561 “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน” จัด 15 กิจกรรมใหญ่ ส่งเสริมการท่องเที่ยว, 26 ธันวาคม 2560. <https://mgronline.com/travel/>

หนังสือพิมพ์ออนไลน์ สมิตลาไทมส์. (2560). ขับเคลื่อน! เส้นทางท่องเที่ยวรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา – พัทลุง, 26 ธันวาคม 2560. <http://www.samilatimes.co.th/?p=15380>

วรุฒม์ บุญมากมี. 2558. การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของพนักงานรัฐวิสาหกิจ : กรณีศึกษา สำนักงานกลางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จังหวัดนนทบุรี. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภัทรทวารณ์ สิงห์ศรีประภา. (2556). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รุ่งนภา รุ่งรัตน์. (2553). ความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลนครหาดใหญ่ (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

ฐณผกาจร คงอินทร์. (2544). ศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านนาตื้น (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.